



Näringsdepartementet

Minnesanteckningar från sakråd den 14 april 2021 om den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2023

Inledning

Mötet inleds med att statssekreterare Per Callenberg skickar en videohälsning. Tyvärr fungerade inte tekniken helt men filmen kommer att läggas ut tillsammans med anteckningarna och moderator Tomas Engholm berättar att Per låter tacka för vårt arbete och ser framemot att höra synpunkterna som kommer ur mötet idag.

Carl-Fredrik Löf, Näringsdepartementet

Informerar om processen för beredningen av den strategiska planen. Nu har de åtgärdsbeskrivningar som Jordbruksverket lämnade över till Regeringskansliet i december (med efterföljande kompletteringar under 2021) diskuterats mellan olika enheter på Näringsdepartementet och mellan olika departement. Det kvarstår fortfarande stora oklarheter, tex. kring budget och regelverket på EU-nivå, men det finns inte tid att avvakta besked utan arbetet behöver fortgå. I december ska Sverige överlämna ett förslag till strategisk plan till kommissionen.

Inför detta sakråd finns det tre frågor som departementet vill få synpunkter på från dagens talare. En av frågorna inför dagens sakråd rör ettåriga miljö- och klimatersättningar (eco-schemes). Införandet av eco-schemes (och öronmärkningen för desamma) berör även övriga åtgärder i den strategiska planen, eftersom medel till eco-schemes också kan användas till exempelvis gårdsstödet. Det är viktigt att de ettåriga miljöersättningarna är logiska, rimliga och ger miljönytta, dvs får den effekt vi söker. Men det är förstås också av största vikt att lantbrukarna vill och kan nyttja dem, att det inte är

för svårt eller krångligt, om ingen söker stödet får vi heller inte någon miljönytta.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Sofia Björnsson

LRF inleder med att informera om att de tidigare har skickat en skrivelse med sina synpunkter. <https://www.lrf.se/mitt-lrf/nyheter/riks/2021/03/brev-till-landsbygdsministern-om-framtida-cap/>

Som LRF ser det går miljö och konkurrenskraft hand i hand. Att eco-schemes kommer in i pelare 1 kommer att påverka lantbrukarnas ekonomi till hög grad, då medel från gårdsstödet kommer att gå till eco-schemes. LRF vill se en kombination av nya och befintliga stöd och då främst nyheterna inom pelare I, för pelare II gäller det att utveckla det som finns. Där kan t.ex. täckdikning enligt Jordbruksverkets förslag vara intressant. LRF kan tänka sig att flytta någon åtgärd mellan pelarna men ser helst att ersättningen till ekologisk produktion ligger kvar i pelare II. Budgeten är avgörande och därför är svårt att uttala sig säkert innan den är klar.

För kompensationsstödet ser LRF behov av insatser och vet att det finns förslag från Jordbruksverket på detta.

Det finns nu möjlighet att införa innovationer för miljö vilket är väldigt positivt. Förutsättningarna att jobba med miljö och klimat stärks om det finns konkurrenskraftiga jordbruksföretag för då finns det en investeringsvilja. CAP är inte det enda som påverkar konkurrenskraften, det finns även mycket annat som påverkar konkurrenskraften, men CAP är givetvis ett smörjmedel.

Naturskyddsföreningen (SNF), Jenny Ekman

Naturskyddsföreningen ser som LRF att miljö och konkurrenskraft går hand i hand. Företag som är lönsamma är de som kan göra miljöåtgärder.

För att få en höjd ambitionsnivå behöver det ske både genom nya och befintliga ersättningar.

Stödnivån för ersättning till betesmarker bör höjas och genom en flytt av ersättningen till ekologisk produktion från pelare II till pelare I tillåter det en höjning av betesmarksersättningen.

Öronmärkningen till miljö- och klimatåtgärder bör användas fullt ut. Miljömålsuppföljningar visar att det finns behov av detta.

Åtgärderna i den strategiska planen ska finansiera det hållbara jordbruket och gynna förbättringar. Effekterna av planen ska även gå att mäta i miljöförbättringar och inte bara i förbättringar av lönsamheten.

Det är bra att höja kompensationsstödet för att motverka flytt av pengar till slättbygderna.

Kommande CAP-period är avgörande för måluppfyllelse för Farm to fork strategin inom EU, EU:s gröna giv, Agenda 2030 mm. CAP är ett viktigt verktyg. Ska åtgärder flyttas från CAP till nationell finansiering krävs att det finns beslut på finansiering av dem.

Ersättningar till betesmarker, ekologisk produktion och våtmarker är bra men miljöinvestering till våtmarker bör även omfatta klimataspekten.

Förslagen till eco-schemes är bra men de är inte tillräckliga för att klara en höjd ambition. SNF vill se ersättningar till proteingrödor, vall och stutar på bete. Det är också för få åtgärder inom växtskyddsområdet för att klara strategierna på både EU-nivå och nationellt.

Mervärde för livsmedel och långsiktig utveckling kan inte handla om att välja ekonomi eller miljö. De miljömässiga ramarna kan inte flyttas. SNF vill gärna vara med och utveckla stöden.

Naturvårdsverket, Marianne Wetterin

Utgångspunkten är att befintliga ersättningar behöver stärkas och nya skapas.

Det ska råda en gynnsam bevarandestatus i Natura 2000-områden. Skötta betesmarker och slätterängar krävs för detta men nu minskar arealen för dem. Höjd stödnivå krävs och det finns kalkylutrymmet för detta.

Naturvårdsverket har ett förslag om högre ersättningsnivå för särskilt skötselkrävande marker. Ett alternativ kan vara att använda nationella medel till detta. CAP innebär dock en mer långsiktig finansiering och i så fall måste det även gälla för dessa nationella medel.

Ersättning för restaurering av betesmarker och våtmarker är viktig. En ersättning för utevistelse för stutar som går på naturbetesmarker är lämplig för att gynna dessa marker. Vi ser också att det behövs ett nytt komplement till betesmarksstödet som lämnas för stängsel som står i vatten eftersom de inte är varaktiga. En sådan insats skulle stimulera till bete av strandängar.

Föreslagen om ersättning till blommande slättbygd och blommande kantzon i skogsbygd är bra. Det finns dock en risk att ersättningarna går till större jordbruk och att mindre företag missgynnas. Sänkningen av gårdsstödet i kommande CAP är allvarligt för företag med betesmarker. Naturvårdsverket föreslår att blommande slättbygd och blommande kantzon kompletteras med ersättningar till andra åtgärder som lärkrutor, skalbaggsåsar och skötsel av småbiotoper.

Naturvårdsverket deltar i ett projekt som handlar om att utforma större betesfällor och ett sådant tillvägagångssätt kommer att kräva mer resurser. Bl.a. behövs investeringsstöd till tillfälliga ligghallar när det inte är markägaren som driver förändringen.

LRF Trädgård, Eva Anflo

Inlägget kommer att vara inriktat på trädgårdsnäringen. LRF Trädgård organiserar den yrkesmässiga odlingen av grönsaker, frukt och bär, potatis samt prydnads- och plantskoleväxter. Värdet av trädgårdsproduktionen är ca sex miljarder kr per år och det kan öka. Behov finns av att stärka konkurrenskraften för dessa företag.

Det är viktigt att ettåriga miljöersättningar i pelare I går att tillämpa i trädgårdsproduktionen.

För eco-schemes finns åtgärder föreslagna som kan tillämpas inom trädgårdsnäringen, det gäller precisionsodling. Då det inte finns utvecklade metoder för detta inom trädgårdsnäringen ännu, vill LRF Trädgård ha en flexibilitet som gör det möjligt att lyfta in delar med precisionsodling för trädgård i ersättningar i ett senare skede.

LRF Trädgård önskar en ersättning för IP Sigill certifiering. För trädgårdsproduktion finns standarder inom IP Sigill för certifiering och det tillför miljönytta i produktionen bla för biologisk mångfald. Det finns modell som även tar hänsyn till integrerat växtskydd inom IP Sigill.

Det finns stöd inom CAP för producentorganisationer inom frukt och grönt, det är även viktigt för att stärka miljö. Jordbruksverket har lämnat ett bra förslag till detta. Det är dock viktigt att komma ihåg att alla odlare inte ingår i producentorganisationer och därför är det angeläget att andra delar inom pelare II finns för dem. Investeringsstödet skulle fungera bättre med en nationell pott till trädgårdsproduktionen. Kunskapen i län med få trädgårdsföretag är otillräcklig vid handläggning. Det bör vara möjligt att söka stöd för energieffektivisering i växthus även framöver, gäller såväl övergångsåren som perioden 2023-25. Det är annars positivt med förslag till investeringsstöd som ger längre säsong men LRF trädgård saknar dock stöd till belysning.

Sara Borgström, Länsstyrelsen i Norrbottens län, kommenterar att som företrädare för ett län med få växthusföretag vill hon vända sig emot uppfattningen att växthusföretag skulle missgynnas. Hon tror snarare att de få växthusföretag som finns i länet inte skulle gynnas av en nationell pott då mer aktiva regioner skulle få större del av kakan och det inte skulle bli något kvar till län med färre trädgårdsföretag.

Kajsa Berggren, Länsstyrelsen i Västerbottens län, kommenterar att det behövs rådgivare med stor kompetens om de nordliga förutsättningarna för trädgårdsnäringen.

Länsstyrelsen Uppsala län, Tim Krondahl

Länsstyrelsen Uppsala län poängterar att eftersom nya ersättningar innebär nya regelverk och nya IT-system måste det finnas betalningsvilja för administrationen också. Det finns risk att vi förlorar möjligheten att styra jordbruket om vi inte kan styra stöden.

Länsstyrelsen anser att så lite som möjligt ska ligga i pelare I och att det ska vara lätt att administrera, till exempel kontrolleras med satellitanalys. Investeringar kan ligga i pelare II. Ettåriga stöd är lättare att administrera då de innebär mer jämn arbetsbörda och inte en stor topp i början av perioden. Länsstyrelsen i Uppsala vill se att man gynnar antalet djur gällande betesmarkerna, finns det inte tillräckligt med djur så betas inte markerna. Tim Krondahl säger att när de jobbar med stöden inom pelare II fungerar samarbetet mellan länsstyrelsen och lantbrukare bättre än när det gäller stöden i pelare I som har en striktare hantering.

Länsstyrelsen Stockholms län, Ulrika Geber

Ulrika företräder i detta sammanhang alla länsstyrelser. Länsstyrelserna anser att det behövs fördjupade helhetsanalyser inkl. av de administrativa kostnaderna för genomförandet. Helt nya ersättningar kräver mycket resurser.

Länsstyrelserna förordar förstärkning och utveckling av befintliga stöd och ersättningar och att höja ersättningar inom kalkylutrymmet. Satsningarna på miljö- och klimat får inte leda till att den administrativa bördan ökar för lantbrukarna. Finns risk att en del slutar och då får vi ingen miljönytta alls.

Eco-schemes måste vara utformade så att de omfattar så många brukare som möjligt i hela landet, oavsett geografi. Det är överlag viktigt att beakta regionala skillnader, de är både geografiska och strukturella. Länsstyrelserna efterfrågar en strategisk syn för att kompensera för skillnader inom landet där man samordnar pelare I och II. Livsmedelsstrategin ska gälla hela landet. Det behövs en generell höjning av kompensationsstödet, även ersättningar för små skiften i skogsbygd och norra Sverige. Takbeloppen måste regionaliseras, man har högre kostnader i norra Sverige, även enhetskostnader kan behöva justeras.

Kajsa Berggren, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Sara Borgström, Länsstyrelsen i Norrbottens län och Magnus Jensen, Länsstyrelsen i Västernorrlands län håller med Ulrika i det hon framför.

Växa Sverige, Magnus Carlman

Växa stödjer de synpunkter som LRF lämnade. Arbetet med stöd inom CAP borde vara enklare för lantbrukarna, Jordbruksverket och länsstyrelserna men tyvärr slutar det oftast med krångliga regelverk. Vi måste förhålla oss till EU:s regelverk men utforma åtgärder så att produktionen kan öka. Växa saknar förslag på åtgärder som innebär att vi kan producera mer livsmedel i Sverige. Växa har förslag på åtgärder som gör att lantbrukare vill satsa och t.ex. bygga ladugårdar. En ökning av den inhemska produktionen ger konkurrenskraftiga företag i Sverige och miljöfördelar. Växa delar gärna med sig av sina förslag

Ska en omställning ske på energiområdet med ökad produktion av biogas och etanol behövs tydligare ekonomiska signaler.

Förbundet Svensk Fäbodkultur, Carin Gisslén-Schönning

Förbundet är ett riksförbund sedan 2004 och samlar de regionala föreningarna. Det aktiva fäbodbruket är beroende av allmänningar, nu finns nyvaknat intresse och det är fler som vill ha djur som betar i skogen. Enligt Jordbruksverkets statistik finns det 15 000 ha och 5 000 djur, men det är missvisande då många som bedriver fäboddrift inte söker ersättning och då inte kommer med i statistiken. Förbundet efterfrågar mer rättvisande statistik. Förbundet omfattar småskaliga jord- och skogsbruk. Det finns delar i nuvarande stöd som behöver förbättras som vad som räknas in som skogsbete och en höjd stödnivå för betesmarker. Förbundet jobbar med Eldrimner och har gemensamma kurser om traditionella metoder. Småskalig mat är en viktig konkurrensfördel.

När det gäller rådgivning så hamnar förbundet mellan Jordbruksverket och Skogsstyrelsen och efterfrågar därför en samordnad rådgivning om blommande skogskanter.

Traditionell mjölkhantering har förbundet sökt nationellt stöd för och det är drygt 100 personer som jobbar med traditionell mjölkhantering.

Svenska djurskyddsföreningen, Johan Beck-Friis

Djurvälfärd är en viktig del av miljöinsatserna och det behövs nya ersättningar för djurvälfärd. Stöd behövs till alla djur, även stutar, för att de går på bete för det gynnar både miljön och djurvälfärden. Det behövs också riktade rådgivningsinsatser för att optimera djurmiljön.

Djurskyddsföreningen efterfrågar riktade åtgärder i pelare II för stallar, beten, transporter mm. Vi ska inte sänka miljöambitionen, långsiktig hållbarhet är viktigt och hög djurvälfärd ökar konsumenternas efterfrågan på svenska produkter. Hållbarhet och kvalitet är en långsiktig konkurrenskraftig strategi.

EU-kommissionen (KOM), Urve Laas

Urve säger att KOM har goda kontakter med departementet gällande den strategiska planen. KOM har antagit en del rekommendationer för Sverige rörande den strategiska planens koppling till den gröna given. För att genomföra den gröna given har KOM antagit flera strategier, t.ex. Från Jord

till Bord, klimat och biologisk mångfald. Den gemensamma jordbrukspolitiken ska bidra till hållbar utveckling av lantbruket. Rekommendationer har gjorts till varje medlemsstat och baseras på analyser av kontextindikatorer. Sverige har fått 13 rekommendationer och de flesta av dessa rör miljö och klimat. Rekommendationerna är inte bindande.

I den här länken finns Kommissionens rekommendationer för Sveriges strategiska plan https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/sv-swd2020_390-other-swp_sv.pdf

Summering av Carl-Fredrik Lööf, Näringsdepartementet

Carl-Fredrik Lööf säger att det är uppenbart att det finns stor kunskap och engagemang kring lantbruk och landsbygdsutveckling etc Vi har ett stort pussel att lägga som inte bara gäller CAP utan också andra närliggande politikområden och satsningar som hänger ihop. Vi vill ha insatser som är logiska och har en rimlig administrationsbörda. Strategiska planen ska innehålla det som är bra att genomföra inom CAP. Andra satsningar kan vara minst lika viktiga men de kanske fungerar bättre utanför CAP.

På Jordbruksverket webbplats finns nu den strategiska miljöbedömningen för konsultation. Denna har tagits fram av förhandsutvärderare som följer programmeringsarbetet. Synpunkter kan lämnas senast den 6 maj till miljobedomning.cap@jordbruksverket.se. Mer information om miljöbedömningen finns halvvägs ner på denna sida:

<https://jordbruksverket.se/stod/jordbrukspolitiken-och-havs--fiskeri--och-vattenbrukspolitiken/jordbrukspolitiken-cap/jordbrukspolitiken-fran-2023>

Nästa sakråd kommer att ha samma upplägg och tema som idag. På regeringen webbsida finns en del material att ta del av. Synpunkter kan lämnas på adressen n.strategisk.plan@regeringskansliet.se

Näringsdepartementet ska lämna ett förslag på strategisk plan till kommissionen i december.

Svenska Samernas Riksförbund deltog inte.

Slow Food Sápmi, Ellacarin Blind, kunde på grund av tekniska problem inte hålla sitt anförande utan kommer istället att lämna skriftliga syn